

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR 101 VAN DE RAAD VOOR DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN
EN VROUWEN D.D. 8 SEPTEMBER 2005 INZAKE FINANCIËLE EN FISCALE
IMPLICATIES BIJ OP PENSIOENSTELLING EN OVERLIJDEN.**

ADVIES NR 101 VAN DE RAAD VOOR DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN D.D. 8 SEPTEMBER 2005 INZAKE FINANCIËLE EN FISCALE IMPLICATIES BIJ OP PENSIOENSTELLING EN OVERLIJDEN.

Gelet op de adviesbevoegdheid zoals haar toegekend bij Koninklijk Besluit van 15 februari 1993 (B.S. 6 maart 1993 vervangen door K.B. van 4 april 2003, B.S. 5/6/2003), brengt de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen volgend advies m.b.t. ouderen.

I. PROBLEEMSTELLING

Reeds eerder heeft de Raad de aandacht gevestigd op deze bijzondere bevolkingsgroep, nl. de bejaarden.

Tot haar genoegen heeft de Raad kunnen vaststellen dat de beleidsmakers al rekening gehouden hebben met talrijke adviezen eerder door haar uitgebracht, te weten :

- Advies nr. 29 van 10 december 1999 betreffende de problematiek van bejaarden (deel 1: 65 jarigen en ouder)
- Advies nr. 32 van 7 april 2000 betreffende dementerende bejaarden ;
- Advies nr. 46 van 26 juni 2001 betreffende de ouderen en de digitale wereld ;
- Advies nr. 58 van 13 september 2002 betreffende de bejaarde vrouw (deel 2 : vrouwen van 50 jaar en meer)
- Advies nr. 88 van 1 oktober 2004 betreffende de vrouwen van 50 jaar en meer (update);

Niettemin kan er men niet naast kijken : de vergrijzing van de bevolking is op dit ogenblik een belangrijk thema, niet alleen op de politieke agenda doch als onderwerp van diverse colloquia, economische studies etc...

Op dit ogenblik zijn 2,2 miljoen mensen in België ouder dan 60 jaar en de demografische groei geeft aan dat dit aantal nog zal stijgen.

Komt daarbij dat vrouwen ongeveer 66% van de oudere bevolking uitmaken en eens ze de leeftijd van 85 bereikt hebben en meer, bedraagt hun percentage zelfs 75%.

De Raad meende dan ook dat het moment aangebroken was om een aantal knelpunten aan te stippen.

II. VASTSTELLINGEN

1. INKOMEN

Zeker 4,1% van de alleenstaande bejaarden leeft onder de armoedegrens waarvan een meerderheid vrouwen.

Een groot deel van de vrouwelijke senioren genoten weinig schoolopleiding met als gevolg een zwakkere positie op de arbeidsmarkt en dus beschikken zij nu over minder financiële middelen.

Andere senioren zijn dan wel kapitaalkrachtig.

2. SCHENKINGEN

Geregistreerde schenkingen in Vlaanderen en Brussel zowel voor roerend als voor onroerend goed zijn niet meer aan successierechten onderworpen, ook niet als de schenker binnen 3 jaar van de schenking overlijdt.

In principe worden die schenkingen echter fictief bij de nalatenschap geteld om het tarief van de successierechten op de andere goederen die tot de nalatenschap behoren te berekenen zonder zelf opnieuw belast te worden.

Dit noemt men het principe van het progressievoorbehoud

In Vlaanderen en Brussel zijn op dit principe van progressievoorbehoud een aantal uitzonderingen: de roerende schenkingen die werden geregistreerd aan het verlaagd tarief van 3 % of 7 % worden zelfs niet meer meegeteld voor de berekening van de successierechten op de goederen van de nalatenschap.

In Wallonië is er nog maar een ontwerp van decreet over de schenkingen van roerende goederen.

De voordelen van schenkingen werden in de media uitgebreid besproken zonder te wijzen op de gevaren die een schenking kan inhouden voor de ouderen.

Nu reeds klagen senioren over de toegenomen druk door de kinderen en kleinkinderen en zelfs door andere familieleden om schenkingen te doen.

Sommige ouderen die reeds een schenking hebben gedaan zitten enige tijd later in de problemen om al hun onkosten te betalen. Verschillende gevallen zijn gekend van kinderen die eens ze het geld binnen hebben hun plicht tot onderhoud van hun ouders negeren.

Schenkingen zijn definitief en onherroepelijk tenzij de wettelijke uitzonderingen:

- Schenkingen tussen echtgenoten tijdens het huwelijk die niet vastliggen door het huwelijkscontract kunnen herroepen worden.
- Wanneer de persoon die de schenking krijgt de voorwaarden niet naleeft die hem bij de schenking werden opgelegd.
- Of wegens ondankbaarheid (beledigingen, diefstal, mishandelingen, poging tot aanslag op het leven van de schenker, of weigeren onderhoud te verschaffen aan de schenker.

Dus behoudens deze gevallen kan de schenker de schenking niet meer ongedaan maken. Ouderen zijn niet op de hoogte van deze uitzonderingen en indien ze het weten zijn ze dikwijls terughoudend om toe te geven dat ze slecht worden behandeld.

De rechtsvordering tot herroeping van de schenking moet worden ingesteld binnen het jaar.

Indien de laatste drie jaar grote sommen van de rekeningen van de overledene zijn afgehaald en als het niet kan bewezen worden aan wie het geld gegeven werd betalen de erfgenamen de successierechten, zelf al hebben ze niets gekregen en dit in de 3 Gewesten.

Een voorbeeld:

Wanneer gedurende de laatste 3 jaar voor het overlijden er € 400.000 verdwenen zijn van de rekening van de overledene zonder enig bewijs, dan kan de ontvanger van de belastingen

sterke vermoedens hebben dat deze som integraal nog aanwezig is. Bewijslast is omgekeerd, dus het is hier aan diegenen die erven om te bewijzen wat er met dat geld gebeurd is (art. 108 Wetboek Successierechten.) Indien ze dit niet kunnen bewijzen moet op deze som successierechten worden betaald zelf al hebben de erfgenamen deze som nooit ontvangen.

3. ERFENISSEN.

Het voordeel van een testament is dat de persoon zelf bepaald naar wie zijn vermogen gaat na zijn dood natuurlijk rekening houdend met de reservataire erfgenamen.

De persoon in kwestie kan dit testament herroepen zolang hij leeft.

Sinds 1989 is de bevoegdheid van de successierechten overgeheveld naar de Gewesten.

Heel wat bijzondere reglementering werd intussen opgesteld, verschillend in de drie Gewesten, en ook zijn in de drie Gewesten nieuwe, verschillende tarieven ingevoerd.

Dit bemoeilijkt het voor de burger om wegwijs te worden in de ingewikkelde regels van de schenkingen en de erfenisrechten.

De tarieven zijn verschillend in de Gewesten:

Successierechten Vlaanderen

Successierechten Vlaanderen Rechte lijn

<i>van</i>	<i>Tot</i>	<i>Tarief</i>
0.00	50.000,00	3 %
50.000,00	250.000,00	9 %
250.000,00	-	27 %

Successierechten Vlaanderen Broers –Zussen

<i>Begin van schijf</i>	<i>Einde van schijf</i>	<i>Tarief</i>
0,00	75.000,00	30 %
75.000,00	125.000,00	55 %
125.000,00	-	65 %

Successierechten Vlaanderen Andere

<i>Begin van schijf</i>	<i>Einde van schijf</i>	<i>Tarief</i>
0,00	75.000,00	45 %
75.000,00	125.000,00	55 %
125.000,00	-	65 %

Successierechten Wallonië

Successierechten Wallonië Rechte Lijn

Van	Tot	Tarief
0,00	12.500,00	3 %
12.500,00	25.000,00	4 %
25.000,00	50.000,00	5 %
50.000,00	100.000,00	7 %
100.000,00	150.000,00	10 %
150.000,00	200.000,00	14 %
200.000,00	250.000,00	18 %
250.000,00	500.000,00	24 %
500.000,00	-	30 %

Successierechten Wallonië Andere

		Broers & Zussen	Ooms, Tantes Neven&nichten	Derden
Van	Tot	Tarief	Tarief	Tarief
0,00	12.500,00	20 %	25 %	30 %
12.500,00	25.000,00	25 %	30 %	35 %
25.000,00	75.000,00	35 %	40 %	60 %
75.000,00	175.000,00	50 %	55 %	80 %
175.000,00	-	65 %	70 %	90 %

Successierechten Brussel

Successierechten Brussel Rechte Lijn

Tarief rechte lijn en tussen echtgenoten/samenwonenden			
Van	Tot	Tarief algemeen	Tarief gezinswoning
0,00	50.000,00	3 %	2 %
50.000,00	100.000,00	8 %	5,3 %
100.000,00	175.000,00	9 %	6 %
175.000,00	250.000,00	18 %	12 %
250.000,00	500.000,00	24 %	24 %
500.000,00	-	30 %	30 %

Successierechten Brussel Broers & Zussen

Tarief tussen Broers & Zussen		
Van	Tot	Tarief
0,00	12.500,00	20 %
12.500,00	25.000,00	25 %
25.000,00	50.000,00	30 %
50.000,00	100.000,00	40 %
100.000,00	175.000,00	55 %
175.000,00	250.000,00	60 %
250.000,00	-	65 %

Succesierechten Brussel Andere

		<i>Ooms, tantes, neven En nichten</i>	<i>Derde personen</i>
<i>Van</i>	<i>Tot</i>	<i>Tarief</i>	<i>Tarief</i>
0,00	50.000,00	35 %	40 %
50.000,00	100.000,00	50 %	55 %
100.000,00	175.000,00	60 %	65 %
175.000,00	-	70 %	80 %

Op 19 november 2003 werden de successierechten gedeeltelijk verhoogd in het Waals Gewest en dit wat betreft de erfgenamen die in de hoogste schijven vallen.

In de categorie broers en zussen betaalt men minder erfenisrechten in het Waals Gewest en het BHG dan in Vlaanderen.

Voor neven en nichten betaalt men in het Waals Gewest minder erfenisrechten dan in Vlaanderen en BHG.

In de rubriek anderen is het maximum dat men in Vlaanderen moet betalen 65 %, in BHG 80% en in het Waals Gewest 90 %.

In Vlaanderen bedoelt men met samenwonen zowel wettelijk als feitelijk samenwonen. Dit kunnen vrienden zijn, een religieuze gemeenschap en zelfs een priester en zijn huishoudster.

Hoeveel er samenwonen heeft geen belang. Ze genieten allemaal van het voordeeltarief op voorwaarde dat ze op de dag van het overlijden van de nalatenschap een jaar ononderbroken samenwoonden met de erflater. Wettelijk en feitelijke samenwonenden genieten hier dus van het voordeeltarief.

In het Waals Gewest zijn samenwonenden alleen diegenen die tenminste één jaar samengewoond hebben en er een wettelijke verklaring hebben afgelegd bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.

In het BHG is een wettelijke verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand voldoende.

In tegenstelling tot het huwelijk geeft het statuut van wettelijk samenwonend geen erfrecht, het is dus noodzakelijk dat de samenwonenden een testament maken.

Ook zien we dat in Vlaanderen de erfenis kan gesplitst worden bij de erfgenamen in rechte lijn (ouders, kinderen, grootouders, echtgenoten, samenwonenden) in roerende (juwelen, geld) en onroerende goederen, die afzonderlijk belast worden, beginnend van het laagste tarief.

Dit is spijtig genoeg niet van toepassing in het Waals Gewest en in het BHG.

Localisatiecriterium.

Daarboven heb je nog het localisatiecriterium waarvan er zeer weinig mensen op de hoogte zijn. Dit verhindert dat mensen gemakkelijk kunnen belastingen ontwijken door voor hun de voordeligste tarieven te kiezen door net voor hun door te verhuizen.

Soms verhuizen ouderen bij voorbeeld van Brussel naar Vlaanderen omdat ze denken dat de erfenisrechten daar voordeliger zullen zijn.

Men vergeet echter dat het lokalisatiecriterium bepaalt dat het tarief van de successierechten bepaald wordt door het Gewest waar de overledene haar/zijn fiscale woonplaats had de laatste 5 jaar. Indien de overledene in de laatste 5 jaar in verschillende gewesten gewoond heeft zal men kijken waar ze/hij het langst gewoond heeft tijdens de laatste 5 levensjaren en deze tarieven zij dan van toepassing voor de erfopvolging.

Residentie in het buitenland.

Voor de successierechten doet de nationaliteit niets ter zake, maar wel de plaats waar iemand effectief zijn woonplaats heeft.

Een Belg die zijn woonplaats neemt in het buitenland, wordt in dat land belast op alles dat hij heeft. Als die persoon toevallig nog een huis heeft in België (of in een ander land) dan zal dit onroerend goed wel (ook nog.) belast worden in het land van de ligging van dit onroerend goed. De Belgische erfenisrechten gelden voor rijksinwoners. Dus bijvoorbeeld, de Belg die zijn residentie neemt in Spanje wordt onderworpen aan de Spaanse successierechten.

Gezinswoning.

De Raad vindt het spijtig dat de langstlevende successierechten moet betalen op de helft van de gezinswoning

Soms moeten mensen hun huis verkopen om de successierechten te kunnen betalen.

Rekeningen.

Wanneer een van de echtgenoten sterft worden alle rekeningen van de overledene geblokkeerd om van de nalatenschap een inventaris te maken.

Dit gebeurt ook met gemeenschappelijke rekeningen.

Als de echtgenoten een huwelijkscontract hebben “Gemeenschap van goederen” worden de rekeningen van de langstlevende ook geblokkeerd.

Indien ze een contract hadden van “scheiding van goederen” wordt de eigen rekening van diegene die overleeft ook geblokkeerd, maar indien die persoon dan zijn huwelijkscontract voorlegt kan de rekening vrij gegeven worden.

Het blokkeren van de rekeningen brengt de langstlevende soms in een zeer moeilijke situatie.

Die persoon moet het overlijden van zijn partner verwerken en heeft dan ook nog bovendien financiële problemen.

Er zijn wel banken die de kosten voor medische verzorging en de begrafenis kosten op verzoek van de erfgenaam betalen indien er genoeg geld op de rekening staat.

Ook zijn er banken die een zekere som storten aan de overlevende echtgenoot om de dagelijkse uitgaven te betalen. als het tegoed op de rekening het toelaat.

Kluis

Als de echtgenoten een kluis hebben wordt die bij overlijden van een van de twee partners geopend in het bijzijn van iemand van de registratie. Er wordt door de medewerker van de bank een inventaris gemaakt en de inhoud van de kluis behoort tot de nalatenschap.

Vindt men bij het openen van de kluis een testament, moet de koffer terug gesloten worden.

Enkel een notaris kan een testament openen.

Als ze gehuwd zijn met scheiding van goederen en de overlevende heeft een kluis op eigen naam wordt die toch geopend en er wordt een fiscale inventaris gemaakt.

De inhoud ervan behoort niet tot de nalatenschap.

Scheiding.

Wanneer men aan het scheiden is kan men zijn echtgenoot /echtgenote zijn reservataire rechten op de nalatenschap onder bepaalde omstandigheden ontzeggen.

Levensverzekering.

Indien de langstlevende echtgenoot de begunstigde is van een levensverzekering van de overledene, zijnde een groepsverzekering op zijn werk, moeten hierop geen successierechten betaald worden.

Indien de overledene een levensverzekering had en de verzekeringspremie betaald werd met eigen gelden moeten er successierechten op betaald worden.

Indien de premie betaald werd met gemeenschappelijk geld moeten erfenisrechten betaald worden op de helft van het kapitaal.

Wanneer de begunstigde de premie betaalt heeft moeten er geen successierechten betaald worden.

Indien men zich niet kan aanpassen aan de digitale technieken sluit men zich volledig uit. Als men zich uitgesloten voelt wordt men depressief, wordt ziek, en de dokterskosten worden zeer hoog.

III. AANBEVELINGEN

1 INKOMEN.

De Raad vraagt aan de Federale Regering om dringend een grotere financiële reserve aan te leggen om het systeem van het wettelijk pensioen of vervangingsinkomen te waarborgen voor iedereen van de huidige en toekomstige generaties en een zorgverzekering te ontwikkelen die autonomie en waardigheid garandeert

De aangelegde reserve zou dan ook uitsluitend mogen dienen om de pensioenen en het vervangingsinkomen te betalen.

Het fiscale regime van de onderhoudsplicht van kinderen jegens hun ouders die over onvoldoende middelen beschikken om hun verblijf in een rusthuis te financieren moet herzien worden.

Op dit ogenblik wordt dit beschouwd als een inkomen door de FOD Financiën waardoor er ook belastingen moeten op betaald worden.

2. SCHENKINGEN.

.De Raad dringt aan dat de Gewesten dezelfde tarieven zouden toepassen.

Deze materie is zo ingewikkeld dat het hanteren van verschillende tarieven en verschillende reglementering het moeilijker maakt voor de gewone burger om te begrijpen en zich volgens de regels te gedragen.

De Raad vraagt aan de media niet alleen de voordelen van een systeem te bespreken maar ook de nadelen, zodat de ouderen niet blindelings door de druk van de erfgenamen of de positieve berichtgeving door de media hun vermogen, of een gedeelte van hun vermogen, wegschenken en dan later in de moeilijkheden geraken.

De Overheid zou een studie moeten maken met het verschillende scenario's over leeftijd, leeftijdsverwachting, kosten home en service flat voor 10,20 en 30jaar, zodat de ouderen kunnen berekenen of het voor hen financieel mogelijk is een schenking te doen.

De Overheid zou er ook moeten voor zorgen dat deze studie voldoende wordt verspreid en bekendgemaakt. Hiervoor moet gebruik gemaakt worden van de reeds bestaande kanalen zoals o.a. de website uitgaande van Federale Overheidsdiensten om aldus de uitbuiting van de ouderen en van de maatschappij te voorkomen.

Als de ouders een schenking doen en later onvoldoende geld hebben om hun home of service flat te betalen zien we meer en meer dat kinderen met alle middelen proberen niet te betalen en dit af te schuiven op het OCMW, wat psychologisch zeer erg is voor de bejaarde, maar tevens zal de gemeenschap moeten betalen niettegenstaande de kinderen het geld gekregen hebben.

Ook beveelt de Raad aan dat de interne(bankbediende) en externe experts (notarissen, advocaten) hun klanten zouden wijzen op het gevaar hun vermogen, of een groot deel van hun vermogen weg te schenken.

De experts zouden er ook de nadruk op moeten leggen dat een schenking onomkeerbaar is terwijl een testament steeds kan worden veranderd.

De specialisten zouden de mensen zeker moeten inlichten dat er een schenking met beding van terugkeer bestaat. Met beding van terugkeer komt de schenking terug aan de schenker indien de begunstigde overlijdt vóór de schenker.

De Raad zou het wenselijk vinden dat de termijn voor rechtsvordering wegens ondankbaarheid verlengd wordt tot 3jaar. Dit geeft de ouderen dan misschien toch een beetje meer garantie tegen ondankbaarheid.

3. ERFENISSEN.

Sinds 1989 is de bevoegdheid van de successierechten overgeheveld naar de gewesten wat aanleiding geeft tot diverse tarieven.

Dit is zeker niet het meest wenselijke.

Het komt de Raad voor dat zowel de Overheid als de Media doch ook de Banksector en vrije beroepers die ingeschakeld worden bij de regeling van erfenissen , correcte voor iedere burger begrijpelijke en steeds geactualiseerde informatie zouden verschaffen.

De Overheid kan dit doen via haar reeds bestaande officiële websites, en wat de banken betreft zouden zij nog meer moeten verplicht worden om juiste informatie te geven die niet vanuit commercieel oogpunt wordt voorgesteld doch die de werkelijke weergave van de gegevens.

De Raad zou het wenselijk vinden dat de Gemeenten eenmaal per jaar een informatiedag organiseren over de problemen die men kan hebben met schenkingen en erfenissen.

De Raad zou het wenselijk achten dat de Gewesten een geharmoniseerd stelsel zouden invoeren voor samenwonenden, teneinde te voorkomen dat deze hun woonplaats kiezen in functie van het meest gunstig fiscaal systeem.

Tevens vraagt de Raad dat de erfenissen in het Waals Gewest en in het BHG zouden gesplitst voor erfgenamen in rechte lijn in roerende en onroerende goederen. Deze goederen worden op die manier afzonderlijk belast en het betekent aldus een aanzienlijke vermindering van de successierechten. In Vlaanderen is dit reeds in voege.

Residentie in het buitenland.

De Raad vindt dat de regering de burgers erop moet wijzen wanneer ze hun residentie in het buitenland nemen ze als dusdanig onder de wetten vallen van het land waar ze hun woonplaats nemen, dus ook wat erfenisrechten betreft. Zelfs al behouden ze de Belgische nationaliteit.

Gezinswoning.

De Raad zou het wenselijk vinden dat er geen erfenisrechten moeten betaald worden voor de echtgenoot/echtgenote of samenwonende voor de gezinswoning.

Rekeningen

De Raad stelt voor dat er een zeker bedrag zou moeten kunnen worden afgehaald als de rekeningen geblokkeerd worden zodat de overlevende nog behoorlijk kan leven.

Kluis

Het ware wenselijk dat de specialisten de mensen inlichten dat ze een testament beter niet in een kluis bewaren, gezien dit voor extra moeilijkheden en kosten kan zorgen.

De Raad vraagt ook als de partners met scheiding van goederen gehuwd zijn de kluis van de overlevende niet zou moeten worden opengedaan.
De inhoud behoort toch niet tot de nalatenschap

Scheiding

Van het ogenblik dat een scheiding ingesteld is zou de partner zijn reservataire erfenisrechten moeten verliezen.

IV. BRONNEN

- 1) Deutsche Bank “Successie en successieplanning” 2005.
- 2) Brochure Fortis Bank “Van de aangifte van een overlijden tot een vlot geregelde nalatenschap” Juli 2005.
- 3) Inlichtingen van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat 4 Augustus 2005.
- 4) Inlichtingen HLN Sonja Verschueren artikel van 25 februari 2005.